

МЕЖДУНАРОДНИЯТ ЗАКОН Е КЛЮЧ КЪМ МЕЖДУНАРОДНАТА СТАБИЛНОСТ*

Жан-Лу Кюн-Делфорж,

посланик на Република Франция

След края на Студената война, силата отново се превръща във възможен вариант за действие в международните отношения, доколкото вече не рискува да причинява по-големи щети, отколкото изгоди, за тези, които я употребяват.

Открай време, силата е приемлива само при условие, че се прилага с умереност, или с други думи, както пише Тукидид – “заслужаваме похвала, когато сме проявили повече справедливост, отколкото е позволявала силата ни”.

Никакъв международен ред не може да почива единствено на добрата воля на силните държави, доказателство за което се превърна и “новият световен ред”, оповестен през 1990 г. от тогавашния американски президент Джордж Буш – старши. Той предвиждаше да бъдат определени колективни норми, целящи да се ограничи употребата на сила в границите на колективната отговорност. Може да се каже, че този нов ред отбеляза някои важни успехи. Той отвори пътя за правото на намеса по хуманитарни подбуди, в съответствие с което бяха извършени операциите в рамките на ООН в Сомалия, Хаити, Руанда, Босна, Източен Тимор и Сиера Леоне. Изобщо, новият ред допринесе за дефинирането на съвкупност от норми, поставящи силата на разположение на правото, основано върху хуманизма. Уважението към личността, защитата на човешките права и свободи, борбата срещу бедността, епидемиите и пандемииите придобиват силата на закон. Постигнатото равновесие между правото и силата, обаче, не може да осигури разрешаването на всички проблеми, свързани със сигурността. Свидетелство за това са регионалните кризи, които застрашават стабилността на планетата – Близкоизточният конфликт, разногласията в Кипър, Западна Сахара, кризата в Кашмир. Примерите с Косово и Ирак до голяма степен отразяват крехкостта на равновесието между силата и правото.

11 септември 2001 г. отбеляза края на периода на изграждането на новия световен ред. Светът навлезе в ерата на масовия тероризъм. Разрази се същинска революция на силата. В свят, където слабият може да дестабилизира силния, където идеологиите потъпкват най-елементарните права, **прибягването към сила не дава удовлетворително решение.**

В този свят на сътресения, Франция споделя тоталната решимост на САЩ да се борят неуморно и повсеместно срещу тероризма. Нашият военен ангажимент в Афганистан, нашето сътрудничество, по-специално в областта на разузнаването, са добър пример за това. Ние желаем да продължим общата си дейност, за да отговорим на големите предизвикателства като създаването и разпространяването на оръжия за масово унищожение, какъвто е случаят със Северна Корея.

През последните месеци, имаше много въпроси относно мотивите за поведението на Франция в контекста на уреждането на иракската криза. Изборът ни не се основава на правото на защита на една държава срещу друга, а на определена идея за колективна отговорност и на определена визия за света. Нека преценим важността на предизвикателствата. Днес става дума за това по кои правила желаем да живеем заедно – единствено консенсусът и спазването на международното право придават на силата необходимата ѝ легитимност. Ако излезем извън тези граници, употребата на сила рискува да се превърне във фактор на нестабилност.

Важно е също така да знаем как да управляваме различните кризи. Случаят с Ирак не е изолиран. В Северна Корея и други страни съществува опасност от разпространяване на оръжие за масово унищожение. Следователно трябва да си дадем възможност да им отговорим.

Съществува и друго основание за тревога. Може ли да пренебрегнем риска от задълбочаване на недоверието между народите, което би довело до сблъсък на културите? Не е ли това голямо предизвикателство за съвременния свят? При тези обстоятелства наблегнахме на двойната констатация, залегнала в самата същност на Резолюция № 1441 на Съвета за сигурност на ООН:

международната общност е най-ефикасна, когато е сплотена, и е действително легитимна, само когато поема цялата отговорност за действията си.

Принципът на отговорността предполагаше държавите членки на Съвета за сигурност да вземат съвместно решение за действията, които ще се предприемат, и да **контролират процеса на всеки отделен етап. Ето защо ултиматум, разрешаващ автоматичното прибъгване към сила, не би могъл да получи одобрението на Съвета.** Именно там, а не другаде трябваше да се търсят причините за блокирането и неефективността в работа на Съвета за сигурност на ООН.

И ако ситуацията в Съвета за сигурност не се промени, дори с един глас, това е защото болшинството държави бяха убедени, че не сме изчерпали докрай възможностите за мирно решение. Защото от самото начало надделя мнението, че подготовката за военни действия хвърля сянка върху мирните усилия. Защото много бързо се наложи чувството, че самият принцип на инспекциите е подложен на преоценка. И защото идеята за постепенното отклоняване от целта разоръжаване на Ирак към борба с тероризма, а впоследствие и към промяна на режима, дори и към реструктуриране на Средния изток, задълбочи противоречията.

В контекста на иракската криза се проявиха различията между две концепции за света, за съотношението между правото и силата, за съотношението между международната легитимност и защитата на интересите на националната сигурност. Едната от тезите предполага, че **международните юридически инструменти са по-скоро ограничения, отколкото средство за гарантиране на международната сигурност.**

Съвременният свят е комплексен и се характеризира със съчетаването на нови заплахи – тероризъм и разпространяване на оръжия за масово унищожение. Екстремистките и фундаменталистките идеологии все повече увеличават своята роля. Съществува риск организираната престъпност да се превърне в допълнителен инструмент за финансиране и осъществяване на тези заплахи. Отговорът със сила едва ли ще разреши проблемите по същество и рискува да предизвика нови разделения в света.

Ние естествено споделяме вярата на британците и американците в демокрацията. Не се отказваме от употребата на сила, но искаме да предупредим за риска от превръщането на превантивната ѝ употреба в доктрина. Ако възприемем тази доктрина, бихме били изправени пред риска от постоянна нестабилност и несигурност.

Как да действаме в такъв случай?

Единно: единството е основна необходимост, предвид сложността на съвременния свят. Ще успеем да изкореним тероризма, само ако засилим нашето сътрудничество и взаимодействие между органите на полицията, правосъдието и разузнаването. Ще отговорим на разпространяването на оръжия за масово унищожение, само ако заедно определим ефикасен метод.

С отговорност: всички държави са отговорни за укрепването на сигурността и стабилността в света. Силата не е привилегия за едни, а алиби за други. Правото е задължение за всички.

С легитимност: тя е ключ към ефикасността на международното действие. Ако искаме да дефинираме отговори на висотата на предизвикателствата пред нашия съвременен свят, и да вземем необходимите мерки, включително и прибегване към сила, трябва да го направим по силата на колективно решение.

В съответствие с тези изисквания, ние трябва да преоткрием пътя към европейското единство и атлантическата солидарност. Ние трябва да възстановим световния ред, разклатен от иракската криза.

Тази цел засяга всички европейци – петнадесетте стари държави членки, а също новите страни, присъединили се към Европейския съюз. **Да отдаваш преимущество на правото не е признак на слабост, нито фактор на немощ.** Това е морален и политически императив, условие за справедливост, а също и за ефикасност. Само справедливостта може да гарантира трайна сигурност.

И напротив, ако международната система продължава да бъде смятана за несправедлива, ако силата системно се налага над правото, факторите на безредие ще се засилват, програмите за разпространяване на оръжия ще бъдат ускорявани, безползната ескалация на мощ ще продължава, а манипулирането на идеологическа враждебност към западните демокрации ще добива нови аргументи.

На нас се пада отсега нататък да определим общите цели.

Обединените нации трябва да бъдат в центъра на възстановяването и администрацията на Ирак. От това зависи легитимността на нашата дейност. В един регион, доминиран от чувство за несигурност и раздиран от дълбоки разделения, трябва да можем да се обединим, да изградим заедно мира. Борбата срещу тероризма трябва да стане наш приоритет.

Всички тези предизвикателства предполагат по-тясно от всякога обединяване на силите за намиране на политическо решение и за блискоизточната криза. За да бъде стабилен, новият свят трябва да се опира на различни полюси. Те не трябва да си съперничат, а взаимно да се допълват.

Решимостта на европейските държави да изградят обща външна политика и политика на сигурност трябва да отговори на това очакване. Тя отразява волята за формиране на истинска европейска идентичност, към която се стремят всички народи от нашия континент. Ние желаем да напредваме решително по този път, в частност с подкрепата и участието на Великобритания. По специално, в областта на отбраната, където преминахме много трудни моменти, нашите планове трябва да се развият - да поемем щафетата от НАТО в Босна, да създадем европейска агенция по въоръженията. Една силна Европа ще обслужва интересите на всички и ще укрепи световната сигурност.

Ние искаме Европа да бъде фактор на равновесие в света, Европа да бъде в привилегировани връзки на партньорство със САЩ. Сегашната криза, за която от френска страна изразихме съжаление, може да бъде повод за нов подем. Констатирахме колективното осъзнаване не само в Европа на факта, че е необходимо обществото да участва и да проявява своята воля и решителност при решаването на световните проблеми. Трябва действително да седнем около една маса, за да обсъдим заедно нашето бъдеще, което може да бъде само общо.

БЕЛЕЖКИ

*Лекция, изнесена пред студентите от Югозападен университет "Неофит Рилски" през 2003 г.